

Drentsche Aa, Europese topnatuur

In dit nummer

- Dorp in beeld: Elp
- Op pad met William Prinsen van de BOKD
- Honden aan de lijn
- Quintusbos: herstel van een monumentaal landgoed

Nummer 14
Maart 2010

Vorbereiding beheerplan Natura 2000 start dit jaar

De natuur van de Drentsche Aa heeft Europese erkenning. Een groot deel van de natuurgrond binnen het Nationaal Landschap (zie kaart) maakt deel uit van Natura 2000, het netwerk van Europa's mooiste natuurgebieden. De bescherming van de internationaal belangrijke natuur van het gebied wordt geregeld in een beheerplan, waarvan het opstellen na de zomer

begint. Dat is een zorgvuldig proces, waarin de natuurdoelen voorop staan, maar de verschillende belangen meewegen en waarover alle belanghebbenden meepraten, vertelt projectleider Caroline Schrandt van DLG (Dienst Landelijk Gebied).

Digitale nieuwsbrief

Er gebeurt veel in het Nationaal Landschap Drentsche Aa. Te veel om aan alle ontwikkelingen aandacht te kunnen besteden in 'Doorstroom'. Veel actuele informatie over het gebied is natuurlijk te vinden op de website www.drentscheaa.nl. Maar wilt u graag op de hoogte blijven van alle recente ontwikkelingen, dan kunt u zich ook gratis aanmelden voor de digitale nieuwsbrief. Deze komt vier keer per jaar uit. Op de website vindt u links in het midden een blauw bordje met 'Drentsche Aa nieuwsbrief'. Wanneer u hierop klikt, wijst het zich verder vanzelf.

informatieavonden houden, waar mensen niet alleen informatie krijgen, maar ook zelf kennis en ideeën in kunnen brengen. Als het beheerplan in ontwerp klaar is, komt het ter inzage te liggen en volgt de officiële inspraakprocedure. Het vastgestelde plan geldt voor zes jaar. Aan het eind van die periode gaan we opnieuw met alle partijen om de tafel om te bekijken wat er bijgesteld moet worden.”

Blijf op de hoogte

Naar verwachting zal in het najaar de eerste informatieavond over het Natura 2000 beheerplan voor de Drentsche Aa worden gehouden. Plaats en tijd zullen in de plaatselijke kranten worden gepubliceerd. Via de website www.natura2000beheerplannen.nl van DLG kunt u de ontwikkelingen rond de beheerplannen voor Drentsche Aa en Elperstroom op de voet volgen. Ook op www.drentscheaa.nl kunt u actuele informatie over het Natura 2000-proces vinden. Het ministerie van LNV heeft een website over Natura 2000 in het algemeen: www.natura2000.nl.

Elperstroom: leerzame ervaringen

Helemaal in het zuiden van het Nationaal Landschap Drentsche Aa ligt nog een ander, afzonderlijk Natura 2000-gebied: het gebied van de Elperstroom. Hier is de procedure al verder gevorderd: het gebied is al definitief door de minister aangewezen en de contouren van het ontwerp-beheerplan zijn al duidelijk. Naar verwachting zal het binnenkort worden gepresenteerd. Het is tot stand gekomen in net zo'n proces als ook voor de Drentsche Aa gevolgd gaat worden. De ervaringen met het Elperstroomgebied kunnen dus als voorbeeld dienen, al past daarbij de kanttekening dat het Natura 2000-gebied Drentsche Aa groter en ingewikkelder is. “Communicatie is het sleutelwoord”, stelt Christina Schipper van DLG, projectleider voor de Elperstroom. “We steken veel tijd in overleg met alle partijen. Die investering krijgen we terug in de vorm van draagvlak en duidelijkheid. En doordat iedereen meedenkt, ontstaan verrassende nieuwe inzichten.” Al het bestaande gebruik kon, soms na wat aanpassingen, in het beheerplan worden opgenomen en kan dus vergunningvrij doorgaan. Dat geldt óók voor het huidige landbouwgebruik in en rond het gebied. Hierbij is vooruitlopend op de Programmatische Aanpak Stikstof van het Rijk en het provinciale beleidskader Drenthe, een concept-uitwerking in het beheerplan opgenomen.

Europese natuur in het Natura 2000-gebied Drentsche Aa

<i>Natuurtypen:</i>	Eiken-haagbeukenbossen
Stuifzandheiden	Oude eikenbossen
Kraaiheibegroeiingen	Hoogveenbossen
Zure vennen	Beekbegeleidende bossen
Beken met waterplanten	
Vochtige heide	<i>Diersoorten:</i>
Droge heide	Rivierprik
Jeneverbesstruwelen	Bittervoorn
Heischraalgraslanden	Grote modderkruiper
Blauwgraslanden	Kleine modderkruiper
Heideventjes	Kamsalamander
Overgangs- en trilvenen	Watersnip
Pionierbegroeiingen van veenslenken	Paapje
	Grauwe klauwier

Het esdorp Elp ligt in het zuiden van het Nationaal Landschap Drentsche Aa, op de Rolderrug omringd door bossen. Het dorp heeft naam gemaakt door opgravingen in de jaren zestig, waarbij opmerkelijke vondsten uit de bronstijd werden gedaan. De vondsten gaven zoveel inzicht in het leven van de boeren in die tijd dat men deze archeologische periode de Elp-cultuur is gaan noemen. Rond 1200 komt Elp voor het eerst in de annalen voor. Waar de naam op duidt is niet bekend, maar er gaan verhalen dat hier mammoetresten gevonden zijn; 'elp' betekent immers 'ivoor'. Jan Dilling is geboren in Elp, woont en werkt er al zijn hele leven en vertelt er graag over. Hij had een boerenbedrijf en was lange tijd secretaris van Dorpsbelangen Elp-Zuidveld.

Elp

Vroeger en nu

Opvallend aan Elp is de ruimte binnen het dorp. De boerderijen staan min of meer in twee ruime cirkels, die samen een acht vormen. Hoofdstraat en Boerstraat vormen het ene rondje; Tipweg, Dwarsweg en Hogebrinksweg het andere. Binnen de twee ringen liggen de dorpsweijtes achter de boerderijen. "Een echte brink kent Elp niet", vertelt Jan Dilling. "Tenminste, misschien heel vroeger wel, maar zover ik me kan herinneren is het een open veld en geen veld met bomen, zoals een brink hoort te zijn."

Hij vertelt over vroeger, het landschap, het vele wild dat hier voorkwam en de ruilverkavelingen. Er is veel veranderd. "Daar moet je ook niet dramatisch over doen", vindt hij. "Maar vroeger lag Elp te midden van de heidevelden met overal vennetjes. Je kon vanuit hier de Rolder toren zien liggen, kun je je dat voorstellen? Zo'n honderd jaar geleden heeft men de heide ontgonnen en hier rond 1930 grote boscomplexen aangelegd. Het hout was bedoeld voor de mijnbouw in Limburg." Hij fronst zijn wenkbrauwen: "Het dorp zelf is ook veranderd. In de oorlog zijn er veel boerderijen afgebrand. In de jaren van wederopbouw zijn ze wel weer opnieuw gebouwd, maar dan verderop op een andere plek. Vandaar ook dat er zoveel ruimte tussen de boerderijen is, er zijn veel boerderijen tussenuit. Zoals zoveel dorpen was Elp altijd een zelfstandig dorp. Je had hier een bakker, een kruidenier, twee smederijen en twee cafés. Nog vroeger stonden hier een melkfabriek en een korenmolen, maar die laatste is al in 1928 afgebroken. Tegenwoordig is iedereen mobiel en doen mensen elders hun boodschappen. Op het hotel en de pannenkoekenboerderij na is hier niets meer."

Dichte schooldeur

Jan Dilling vindt de sfeer in het dorp wel prettig. "Er wonen hier zo'n vierhonderd mensen en eigenlijk ken je iedereen wel zo'n beetje van gezicht. Vroeger kende je iedereen ook van naam, maar tegenwoordig is zo'n tachtig procent van de inwoners van buiten." Nieuwe inwoners worden verwelkomd met een boek over het dorp en ze krijgen te horen wat hier allemaal gebeurt. Veel nieuwkomers worden actief in de verenigingen. "Gelukkig wel, want het is lastig om verenigingen in stand te houden. Met de basisschool lukt dat niet meer, die gaat sluiten vanwege een leerlingentekort. Er zitten nog hooguit veertien kinderen op. Wat verenigingen betreft hebben we hier een zeer bekende

toneelvereniging 'De Revue' en een fanfare. Verder een vrouwenvereniging, een jeugd- en een ouderensoos, een gymnastiekvereniging en een ijsvereniging." Echte tradities in Elp zijn het paasvuur en het dorpsfeest. Een keer in de vijf jaar was er een bijzonder schoolfeest met praalwagens. "Dat is nu dus afgelopen", zegt Jan Dilling met spijt in zijn stem.

Kasteel

Aan de Smalbroeksweg staat een heus kasteeltje, De Zandhof, dat de schilder Louis Albert Roessingh (1873-1951) hier in 1909 liet bouwen. In de loop der jaren werd het voorzien van een trapgevel-tje, een torentje en allerlei bijgebouwen. Schuin tegenover De Zandhof verrees in 1911

Op pad met . . .

*William Prinsen
van de BOKD*

het bescheidener Heidehuis van de andere Elper schilder Reinhart Dozy (1880-1947). Beide schilders kenden elkaar uit de Antwerpse kunstwereld. De heren hadden er zoveel succes dat ze zich een stulpje 'in de diepste bin-nenlanden van Drenthe' konden permitteren. Zij legden op hun doeken een Drents landschap vast dat op het punt stond te verdwijnen.

Elper koekoek

De inwoners van Elp hebben de bijnaam 'Elper koekoeken' omdat ze hier 's winters de koekoek bewaarden: ze stopten er eentje in een kist. Als de eerste koekoek zich in het voorjaar liet horen zei men in Drenthe: 'De Elpers hebt 'm weer loslaten'.

William Prinsen werkt bij de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe, kortweg BOKD. Samen met zijn vier collega's op het projectbureau in Assen helpt hij de belangenverenigingen van de dorpen bij hun belangenbehartiging en bij projecten die de leefbaarheid vergroten.

William is al weer zo'n twintig jaar in dienst van de BOKD. Hij praat gepassioneerd over zijn werk: "Eigenlijk is het geen werk te noemen, het is bezieling en je moet er ook wel een beetje gek voor zijn." Hij komt in allerlei dorpen in heel Drenthe, ook regelmatig in het Drentsche Aa-gebied. "Omdat de plaatselijke verenigingen nu eenmaal vaak 's avonds vergaderen, ben ik veel avonden op pad, maar op die avonden krijg ik zoveel energie! Wat ik daar meemaak: iedereen is zó betrokken bij zijn eigen leefomgeving. Ik krijg keer op keer het gevoel 'ik zal zorgen dat jullie zo goed mogelijk geholpen worden.'" Die hulp houdt vaak in dat hij de verenigingen de weg wijst wanneer ze zich willen verzetten tegen ongewenste ontwikkelingen. Regelmatig krijgen dorpen te maken met besluiten van hogerhand waar ze bezwaar tegen hebben, zoals bij nieuwbouw, het veranderen van het aanzien van hun brink of een nieuwe weg. De BOKD weet welke wegen dan bewandeld moeten worden. "Voor dit werk moet je tegen de stroom in weten te roeien en creatief zijn, iedere keer opnieuw." Daarnaast helpt William dorpen vaak om hun eigen wensen te vertalen in projectvoorstellen en daarvoor subsidie te krijgen.

De BOKD zet ook zelf veel projecten op. Erg enthousiast is William over een nieuw project dat onlangs in Gasteren is gestart: het project Vijf Sterren Dorpen. In drie maanden tijd gaan vijf dorpen aantonen waar ze goed in zijn als het gaat om plezierig wonen en leven. Na afloop krijgen ze een 'vijf sterrenbord' als teken dat het dorp de zaken voor elkaar heeft. Sociale aspecten als alledaagse ontmoetingen, leren van elkaar en zorg voor elkaar spelen een grote rol. "Het project maakt dorpelingen bewust van de levensaders die door het dorp stromen. Zo zijn bijvoorbeeld de oudere mensen in een dorp onmisbaar voor het voortbestaan van verenigingen en zijn tradities ongelooflijk belangrijk, al is het maar een hand opsteken naar elkaar."

Staatsbosbeheer heeft de regels voor honden in haar gebieden aangepast. In het overgrote deel van de gebieden zijn honden welkom, maar in de meeste moeten ze wel aan de lijn blijven. Om aan de wensen van honden en hun baasjes tegemoet te komen, zijn er verspreid over het gebied terreinen aangewezen waar de hond wél los mag. De regels staan op de nieuwe borden die momenteel worden geplaatst.

Behalve in de hondenlosloopgebieden

Honden aan de lijn in de natuur

“Vorig jaar hebben we een discussie over ons hondenbeleid aangezwengeld in het Dagblad van het Noorden”, vertelt José van Eldik, boswachter in Gieten-Borger. “We kregen honderden reacties. Veel mensen gaven aan dat ze om verschillende redenen last hebben van loslopende honden in natuurgebieden. Sommige mensen vinden het vervelend als een hond blaffend op ze af komt of tegen ze opspringt, andere zijn echt bang voor honden.” Een belangrijk gegeven, want Staatsbosbeheer wil dat iedereen zich in haar terreinen thuis kan voelen. De tweede reden voor de aanlijnplicht is de schade aan de natuur die honden kunnen veroorzaken. Ze kunnen nesten en rustende dieren verstoren, dieren kunnen in paniek raken en soms bijten honden zelfs dieren dood. Dat alles gebeurt helaas vaker dan menig baasje denkt.

Tegenover de aanlijnplicht staan de hondenlosloopgebieden die Staatsbosbeheer verspreid over het gebied heeft ingesteld (zie kaartje). “Hiervoor geldt overigens wel dat de hond altijd onder appel moet blijven”, vertelt Van Eldik. “Ook moeten ze net als hun bezitters op de wegen en paden blijven.” Op een paar plekken in het Drentsche Aa-gebied zullen geen honden mogen komen, bijvoorbeeld omdat er grazers lopen.

De regels staan duidelijk op de nieuwe, bruine toegangsborden die in het Nationaal Park-deel al geplaatst zijn of binnenkort geplaatst worden. Het zuidelijk deel van het Nationaal Landschap met de grote boswachterijen is later dit jaar aan de beurt. De nieuwe regels gaan per terrein in op het moment dat de borden er staan.

De eerstkomende tijd hoeven hondenbezitters nog niet bang te zijn dat de boswachter bij de eerste de beste overtreding klaar staat om een bon uit te schrijven. “In het begin zullen we vooral voorlichting geven, hondenbezitters uitleggen wat de regels zijn en waarvoor ze dienen. In Gieten-Borger gaan we daarvoor ook speciale excursies voor hondenbezitters houden. In de toekomst zullen we zo nodig natuurlijk wel optreden.”

Wilt u weten waar de hondenlosloopgebieden precies liggen? Op www.staatsbosbeheer.nl is een meer gedetailleerde kaart te vinden. U kunt natuurlijk ook bellen met het kantoor van Staatsbosbeheer in uw omgeving. De telefoonnummers en adresgegevens vindt u ook op de website.

fotografie: Anja Verbers, Landschapsbeheer Groningen

Quintusbos: herstel van een monumentaal landgoed

Het Quintusbos bij Glimmen is een populair wandelgebied. De werkzaamheden van de afgelopen jaren vielen niet meteen bij iedereen in goede aarde. Het oogde vooral in het begin ook niet erg vriendelijk: grote machines in het bos, motorzagen die complete bomen velden. Maar wat op het eerste gezicht afbraak leek, is in werkelijkheid herstel. Staatsbosbeheer, de gemeente Haren en projectcoördinator en uitvoerder Landschapsbeheer Groningen geven het gebied zijn karakter van monumentale buitenplaats terug. Zo komt de lange, statige laan uit 1860 die het gebied in tweeën deelt, weer beter tot zijn recht doordat opslag van struiken en bomen is verwijderd.

Kenmerkend zijn ook de houtwallen. Vroeger werden ze onderhouden door regelmatig bomen te kappen en de struiken te snoeien. Dat onderhoud is lange tijd achterwege gebleven en daardoor waren veel bomen te ver uitgegroeid en wallen 'versleten'. Dat er nu hier en daar flink is gedund, is dan ook een noodzakelijk voorwaarde voor herstel. Daarbij hoort ook dat wallichamen weer met grond zijn aangevuld. Er zijn niet alleen bomen en struiken verwijderd, maar ook nieuwe aangeplant. Deze zijn uit authentiek plantmateriaal gewonnen en er zijn soorten gebruikt die ter plekke thuis horen.

Het bosgedeelte aan de noordkant is uitgedund om karakteristieke bomen de ruimte te geven en om meer variatie te krijgen. Hier en daar zijn bomen 'geringd' zodat ze 'op stam' doodgaan. Daarvan profiteren spechten en andere vogels, zwammen en insecten. Verder zijn paden hersteld en nieuwe hekken in oorspronkelijke stijl geplaatst. De vijver aan de zuidkant is geschoond. Aan de Rijksstraatweg is het onverharde parkeerplaatsje vol gaten en kuilen achter de houtwal vervangen door een parkeerstrook direct langs de weg. Wel zo makkelijk voor wie met de auto komt en het gebied is er een stukje mooier door geworden. Bij de uitvoering van het werk is rekening gehouden met de natuur. Zo zijn bij het herstel van wallen de eikvarens die erop groeiden voorzichtig verwijderd en na afloop weer teruggeplaatst. Ook zijn de werkzaamheden buiten het broedseizoen uitgevoerd. Om bezoekers en omwonenden bij het project te betrekken, zijn naast informatieavonden ook informatieve wandelingen georganiseerd, waarbij mensen met eigen ogen konden zien hoe keuzes voor bijvoorbeeld het kappen van bomen gemaakt werden. Als het weer niet teveel heeft tegengezet, zijn de werkzaamheden inmiddels afgerond.

Mededelingen Overlegorgaan

Gebiedsfonds Drentsche Aa?

Het Overlegorgaan verkent de mogelijkheden om een 'Gebiedsfonds Drentsche Aa' in het leven te roepen. Het idee was al eens eerder besproken, maar kreeg een impuls toen onder meer Het Drentse Landschap, Landschapsbeheer Drenthe en de Rabobank eind vorig jaar het voorstel lanceerden voor een dergelijk gebiedsfonds. Zo'n gebiedsfonds kan een manier zijn om extra financiële middelen te verwerven voor het beheer van het landschap. Door geld in het fonds te stoppen kunnen particulieren en bedrijven laten zien dat zij zich verbonden voelen met het Nationaal Landschap Drentsche Aa. Eventuele private cofinanciering verandert overigens niets aan de verantwoordelijkheid van de (rijks)overheid.

Een van de middelen om het gebiedsfonds te vullen zou een 'streekrekening' kunnen zijn, een specifiek bankproduct voor spaarders. De bonus die de bank over de rente op deze rekening verstrekt, en renteaftochten die rekeninghouders daarnaast nog kunnen schenken, komen dan in het gebiedsfonds. In het Nationaal Landschap Het Groene Woud in Noord-Brabant zijn hiermee goede ervaringen opgedaan. De komende tijd wordt voor een gebiedsfonds Drentsche Aa een plan van aanpak uitgewerkt.

Het hele jaar door organiseert het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa wandelexcursies onder leiding van ervaren gidsen. Hieronder een greep uit het aanbod van de komende maanden. Het complete overzicht vindt u in de Op Stap Krant 2010/2011 (onder andere verkrijgbaar bij horecaondernemers in het Drentsche Aa gebied) en (met de meest actuele gegevens) op onze website www.drentscheaa.nl. Deelname aan de excursies is gratis en aanmelden is niet nodig. Goede wandelschoenen of laarzen worden aanbevolen. Let op: uw hond mag niet mee.

Activiteiten uitgelicht

- Zaterdag 10 april: wandeling rond Rolde. In en rond het dorp zijn talloze cultuur-historische sporen te ontdekken. Leer hier oog voor te krijgen en ga mee met een gids. De excursie start om 14.00 uur voor de kerk van Rolde en duurt ongeveer twee uur. Parkeren kan bij de TIP Onder de Molen bij de brink.
- Donderdag 6 mei: excursie Appelbergen (bij Glimmen). Een verrassend mooi gebied met veel verschillende typen natuur op een kleine oppervlakte. De excursie start om 19.00 uur bij Paviljoen Appelbergen, Hoge Herenweg 33 te Glimmen en duurt ongeveer twee uur.
- Zaterdag 15 mei: vroege vogelexcursie.'s Morgens vroeg is het een waar genoegen om het vogelconcert te beluisteren. De excursie start om 5.00 uur 's ochtends bij Café de Aanleg te Deurze langs de weg Rolde-Assen en duurt ongeveer twee uur.

Dit informatiebulletin is een uitgave van het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en gaat over zowel het Nationaal Park alsook het Nationaal Landschap, het gehele stroomgebied van de Drentsche Aa. Het wordt gratis huis aan huis verspreid. Als u in het gebied woont maar het blad niet hebt ontvangen, geef dit dan door aan het secretariaat. U kunt ook een abonnement aanvragen bij het secretariaat of via de website. U krijgt Doorstroom dan gratis toegestuurd.

Colofon

Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa
 Kees Folkertsma, Herman Thije
 Postbus 122, 9400 AC Assen
 Telefoon: (0592) 365864 / 365860
 Fax: (0592) 365422
 E-mail: drentscheaa@drenthe.nl
 Internet: www.drentscheaa.nl
Coördinator voorlichting en educatie
 André Brasse,
 IVN Consulentenschap Drenthe
 Postbus 125, 9400 AC Assen
 Telefoon: (0592) 371740
Eindredactie
 Henk van den Brink,
 Noordwolde (Gn)
Redactie
 André Brasse
 Henk van den Brink
 Maroesja Veken
Fotografie
 NP Drentsche Aa
 (tenzij anders aangegeven)
Grafische verzorging
 Docucentrum provincie Drenthe
Cartografie
 GIS en Cartografie provincie Drenthe
Verspreiding
 TNT Post
Oplage
 21.500 (gedrukt op FSC papier)

© Secretariaat Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa 2010
 ISSN: 1876-8989

Nederland heeft 20 nationale parken en 20 nationale landschappen

Op Stap-krant
 De Op Stap-krant 2010/2011 is uit! Ieder jaar verschijnt deze krant voor bezoekers van het Drentsche Aa-gebied, met uitneembare kaart en complete activiteitenagenda en boordevol tips en wetenswaardigheden. De gratis krant is onder meer verkrijgbaar bij de informatiecentra en de Drentsche Aa-gastheren, herkenbaar aan dit bordje.

Bewonersdag 29 mei

Om bewoners van het Drentsche Aa-gebied hun eigen woonomgeving op een nieuwe manier te laten herontdekken, organiseren Nationaal Park & Nationaal Landschap komende zaterdag 29 mei weer een 'Drentsche Aa bewonersdag'.

Met een touringcar trekken we door het gebied, waarbij er verteld wordt over het landschap en de ontwikkelingen en er gelegenheid is om vragen te stellen. Onderweg stoppen we voor een paar spannende wandelexcursies onder leiding van boswachters op speciale, vaak onbekende plekken.

Er zijn twee tochten, een 's morgens en een 's middags. U kunt zich opgeven voor een van beide dagdelen. De kosten zijn 10 euro per persoon. Hierbij zijn de bustocht, koffie en een lunchpakket (ochtend) of versnaperingspakket (middag) inbegrepen.

Opgeven kan door een email te sturen naar consulentenschap.drenthe@ivn.nl of via telefoonnummer 0592 - 371740 tijdens kantooruren, uiterlijk 29 april. Opgave verplicht tot betaling. Let op: vol is vol, wie zich daarna opgeeft komt op de wachtlijst.

Thema-avond met Harry Popken en Martijje Lubbers

Het Nationaal Park en Nationaal Landschap Drentsche Aa organiseren op woensdagavond 21 april a.s. een thema-avond voor bewoners. Op deze avond brengt Harry Popken op zijn eigen ludieke wijze verhalen en gedichten ten gehore over de Drentsche Aa. Daarin neemt hij de mensen mee het gebied in. Martijje Lubbers wisselt Harry af met jazzy Drentse liedjes over het Drentsche Aa-gebied. Een unieke combinatie! De thema-avond vindt plaats in restaurant & partycentrum De Drentsche Aa, Ruitersweg 2 te Schipborg en begint om 20.00 uur.

